

42. møde.

Torsdag den 24. april kl. 10.

Formanden:

Fra medlem af folketinget *Knud Nielsen*, der har orlov på grund af sygdom, har jeg modtaget meddelelse om, at han efter udskrivning fra hospitalet fortsat vil være forhindret i at give møde i tinget, men fra den 28. april at regne på grund af udsendelse i offentligt hverv.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til finansministeren af Lysholt Hansen m. fl.
(Forespørgsel nr. V. Anmeldt 23/4 75).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Redegørelse af udenrigsministeren.
(Redegørelse nr. II).

Udenrigsministeren (*K. B. Andersen*):

Først vil jeg gerne takke for den lejlighed, jeg har fået til i dag at give folketinget en redegørelse for situationen i Indokina, som helt naturligt optager alle meget.

Som bekendt har der i den seneste tid fra forskellig side været fremsat ønske om, at der ud over de årlige generelle udenrigspolitiske debatter fra tid til anden gives folketinget en lejlighed til mere dybtgående at drøfte konkrete udenrigspolitiske emner. Regeringen er enig i behovet for sådanne debatter, og vi har derfor kunnet tilslutte os det ønske, som det konservative folkepartis udenrigspolitiske ordfører har fremsat om en debat om Indokina.

Jeg vil gerne først gøre nogle bemærkninger om den historiske baggrund. Uden at fortabe mig meget i en historisk gennem-

gang af Vietnamudviklingen vil det være nødvendigt at standse op ved nogle enkelte milepæle i Vietnams nyere historie: 1946, 1954 og 1973.

I 1946 indgik Ho Chi Minh med den franske regering en aftale om en fredelig overgang fra kolonistyre til et frit og forenet Vietnam. Aftalen blev imidlertid aldrig ført ud i livet. På begge sider var der modstand mod den moderate kompromisløsning, som Ho Chi Minh her fik igennem. Af lokale franske kræfter i Indokina proklameredes i juni 1946 Cochinchina som en uafhængig republik med Saigon som hovedstad. Der er grund til at understrege, at dette blev begyndelsen til Saigonstyret og til den fransk-vietnamesiske krig, der først fandt sin afslutning ved Dien Bien Phu 8 år senere.

Genèvekonferencen om Indokina i 1954 afsluttedes med aftaler om fjendtlighedernes ophør i Laos, Cambodia og Vietnam samt en deklARATION baseret på princippet om respekt for Indokinastaternes suverænitet, uafhængighed og territoriale integritet.

I denne deklARATION udtaltes, for så vidt angår Vietnam, at der i juli 1956 skulle afholdes almindelige valg for at afgøre spørgsmålet om en genforening af landet, et tidspunkt, hvor man antog, at forholdene var så tilpas normaliserede, at valget ville udtrykke befolkningens frie vilje. Disse valg, der skulle afholdes under internationalt tilsyn, blev som bekendt aldrig holdt. Saigonregeringen hævdede, at betingelserne for disse valg ikke var til stede i Nordvietnam.

Genèveaftalerne viste sig ikke at kunne løse konflikten, men skabte dog grundlag for Frankrigs tilbagetrækning fra Vietnam i april 1955. Fra 1955 påtog USA sig efter anmodning ansvaret for militær bistand til Sydvietnam.

Fra 1961 forøgede USA både sin økonomiske bistand og sin indsats af militære instruktører. Begivenheder i august 1964 førte til mere direkte amerikansk intervention, der efterhånden bragte den amerikanske styrke op på over 1/2 mill. mand i 1969, ligesom også luftkrigen over Nordvietnam antog betydeligt omfang. Da først det amerikanske engagement i Vietnam var en kendsgerning, drog den ene beslutning den næste med sig med ubønhørlig konsekvens.

Nordvietnams interesse i Genèveaftalerne har navnlig samlet sig om en genforening af

[Udenrigsministeren.]

Vietnam, idet man har henvist til, at Genèvekonferencens endelige deklaration er baseret på princippet om Indokinastaternes enhed, og til, at den mellem den franske union og Nordvietnam afsluttede fredsftale fastsætter en militær demarkationslinje, men altså ikke en grænse mellem Nordvietnam og Sydvietnam, og endelig til deklarationens bestemmelse om afholdelse af valg i juli 1956 i hele Vietnam til afgørelse af spørgsmålet om genforening.

Vietnams enhed er også udtrykkeligt i Genèveaftalernes artikel 14 omtalt som målet for de almindelige valg.

Parisaftalerne af 27. januar 1973 om afslutning af krigen og genoprettelse af freden i Vietnam blev underskrevet af krigens tre vietnamesiske parter og af USA. Aftalen med tilhørende protokoller forpligter til ophør af fjendtlighederne, tilbagetrækning af de amerikanske tropper, frigivelse af militære og civile fanger inden 60 dage samt til indledning af forhandlinger mellem de sydvietnamesiske parter, dvs. Saigonregeringen og PRG, og frigivelse af politiske fanger.

Aftalen indeholder endvidere bestemmelser om udøvelsen af den sydvietnamesiske befolknings ret til selvbestemmelse, herunder oprettelse af et råd for national forsoning og enighed mellem PRG, Saigonregeringen og den såkaldte tredje styrke, den politiske opposition, bl. a. buddhister og katolikker, samt om forholdet mellem Nord- og Sydvietnam indtil genforeningen.

Parisaftalernes værdi i den nuværende situation synes navnlig at ligge i de politiske bestemmelser, der formentlig rummer en stadig anvendelig procedure for tilvejebringelse af en fredelig orden på grundlag af den sydvietnamesiske befolknings selvbestemmelsesret.

Mens det er øjensynligt, at Parisaftalernes bestemmelser ikke er blevet overholdt, er det vanskeligere at fordele ansvaret, især for krænkelse af de militære bestemmelser. I tiden fra aftalernes indgåelse og indtil maj 1974 var Saigonsiden ganske aktiv militært og udvidede i denne periode sin kontrol, både med hensyn til territorium og befolkning. Siden har aktiviteten fra Hanoi/PRG-siden antaget et sådant omfang, at de områder, Saigonhæren havde generobret siden

januar 1973, blev tilbageerobret inden udgangen af 1974.

Endelig har den militære aktivitet nordfra siden nytår klart været aftalestridig. Der kan således ikke herske tvivl om, at begge sider, om end på forskellige tidspunkter og i forskelligt omfang, har krænket Parisaftalernes militære bestemmelser.

For så vidt angår de politiske bestemmelser, er der navnlig tale om alvorlige undladeressynder, idet de forudsete procedurer ikke er blevet iværksat. Om end det også her er vanskeligt at lægge skylden på den ene part, er der næppe tvivl om, at det tungeste ansvar falder på Saigonsiden. Det spørgsmål, som i denne forbindelse naturligt melder sig, er, om Saigonstyret ved en demonstreret vilje til overholdelse af Parisaftalernes politiske bestemmelser kunne have afværget den skæbne, det nu går i møde. Overhovedet er det spørgsmålet, om ikke diskussionen om fordeling af skyld og ansvar i dag bør vige for koncentration om den opgave, som den menneskelige tragedie og genopbygningen i alle dele af Vietnam stiller os over for.

Set i tilbageblik synes den væsentligste virkning af Vietnamaftalerne at have været, at de muliggjorde USAs militære tilbagetrækning. Der er kredse, som benytter den seneste udvikling til at sætte spørgsmålstejn ved USAs troværdighed som allieret. Det finder jeg uberettiget. Der er tværtimod anledning til at udtrykke tilfredshed med den konsekvens, som USA i dag drager af en uafvendelig udvikling. Regeringens tillid til USAs evne og vilje til at overholde sine forpligtelser over for Europa er usvækket.

Efter den hastige tilbagetrækning siden midten af marts i år har Saigonstyrkerne søgt at holde forsvarsstillinger i nærheden af Saigon. Provinshovedstaden Xuan Loc ca. 70 km øst for Saigon er nu faldet, og angriberne er godt på vej til at afskære hovedstadens fødevarerforsyninger fra syd.

Den allerseneste udvikling kunne tyde på, at angriberne vil udnytte de seneste ugers store fremdrift og ikke vil risikere at vente med det afgørende slag til regntiden, der begynder om ca. 3 uger. Ifølge dagspressen har PRG dog opfordret Saigonsiden til at overgive sig, således at angreb på Saigon kan undgås, og således at en politisk proces kan komme i gang.

[Udenrigsministeren.]

Med præsident Thieus afgang den 21. april synes en væsentlig hindring for en forhandlingsløsning at være fjernet. Det er dog et spørgsmål, om ændringen i Saigon ikke bærer stemplet: „for lidt og for sent“.

Tidspunktet for iværksættelsen af Parisaftalernes politiske bestemmelser er dog måske endnu ikke forpasset, og den fremgangsmåde, som foreskrives i aftalerne, forekommer stadig den mest hensigtsmæssige udvej.

EF-landene og de nordiske lande har naturligvis overvejet, om de kunne bidrage konstruktivt til en politisk løsning af konflikten. Med begge grupper har vi haft rådslagninger om Indokinasituationen; vi har naturligvis også kontakt med USA og med alle tre sydvietnamesiske parter.

På udenrigsministermødet i Luxembourg den 14. april udtalte samtlige EF-lande deres støtte til en politisk løsning på grundlag af Parisaftalerne og gik imod en ensidig fordømmelse af nogen af parterne. Ved denne lejlighed udvekslede man endvidere oplysninger om de hjælpeforanstaltninger, som de enkelte lande havde truffet, og besluttede at iværksætte en fælles fødevarerhjælp til indokina. De nordiske lande rettede i communiqueet fra udenrigsministermødet i Helsingfors den 20.-21. marts i år en indtrængende appel til alle aftaleparter om nøje at overholde Parisaftalerne, således at en politisk løsning kunne komme i stand. Ministrene erindrede endvidere ved den lejlighed om de nordiske landes tidligere udtalte forhåbninger om internationale foranstaltninger til Indokinas genopbygning og bekræftede deres beredvillighed til at bidrage hertil.

Vedrørende Cambodia må man sige, at situationen siden det militære sammenbrud i Pnom Penh har været meget uigennemskuelig. Som bekendt har krigen i Cambodia været en følge af Vietnamkrigen, idet den sydvietnamesisk-amerikanske indrykning i Cambodia i 1970 tog sigte på at standse nordvietnamesiske forsyninger og støtte til aktioner i Sydvietnam.

Indrykningen gav derved Saigonstyrkerne et vist pusterum i 1970, men til gengæld har Pnom Penhs fald den 15. april i år dels frigjort nordvietnamesiske ressourcer, der siden har bidraget til at forstærke

det militære pres på Saigon, dels haft en stærk psykologisk indvirkning, som meget vel kan have fremskyndet udviklingen i Sydvietnam.

For Cambodia og i øvrigt Laos, som jeg skal komme tilbage til om lidt, må man ønske, at Indokinas fremtid vil fremme en fredelig udvikling af uafhængige stater med respekt for folkenes selvbestemmelsesret, eventuelt i retning af den neutralitet, som dels har været et uafhængigt Cambodias linje før 1970, dels er den fælles målsætning for de tilstødende såkaldte ASEAN-lande, dvs. Forbundet af sydøstasiatiske Nationer, der foreløbig tæller Thailand, Malaysia, Singapore, Indonesien og Philippinerne. En udtalelse over radioen fra det nye styre i Pnom Penh den 22. april tyder på, at en sådan neutral linje er målet for et uafhængigt og uforpligtet Cambodia.

Jeg vil også gerne kort berøre situationen i Laos, dels fordi den er nøje forbundet med udviklingen i det øvrige Indokina, dels fordi der netop i de seneste dage er fremkommet foruroligende meddelelser om en ny udvikling i landet. Laos blev fra et tidligt tidspunkt inddraget i Vietnamkrigen som følge af landets strategiske betydning. Efter mange vanskeligheder tilvejebragtes imidlertid i Laos i april 1974 enighed om et kompromis, hvorved der blev oprettet en koalitionsregering med ligelig deltagelse af den neutralistiske gruppering omkring premierministeren, prins Souvannah Phouma, og på den anden side Pathet-Lao under ledelse af prins Souphanouvong. Ordningen var forudset i den fredsftale, der blev indgået i februar 1973 som supplement til Parisaftalen om Vietnam.

I modsætning til Sydvietnam kom der således i Laos en politisk løsning i stand baseret på en tredje styrke omkring den politiske midte. Koalitionsregeringen støttede de sydøstasiatiske landes bestræbelser for neutralitet i området og har i øvrigt opretholdt en forsigtig balance. Den laotiske kompromisløsning har haft en særlig interesse også som et muligt forbillede for en løsning i Cambodia, men tidspunktet herfor må nu siges at være forpasset. Den interne udvikling i Laos siden 1973 er, så vidt den har kunnet bedømmes, gået i retning af en gradvis forøgelse af Pathet-Lao's indflydelse både militært og politisk. Dette indtryk synes i de seneste dage bekræftet af medde-

[Udenrigsministeren.]

læser om, at nordvietnamesiske tropper og Pathet-Lao-styrker skulle have indledt angreb mod den anden koalitionsparts styrker med fare for koalitionen sammenbrud.

Hvad angår spørgsmålet om Indokina-konfliktens virkning i Sydøstasien, må det siges, at tidspunktet endnu næppe er inde til at gå ind på denne konflikts virkninger i det øvrige sydøstasiatiske område. Blot vil jeg gerne allerede på nuværende tidspunkt advare mod at drage forenkledte, forhastede og for dramatiske slutninger. I udenrigsministeriet følger vi med stor opmærksomhed dette spørgsmål, som ikke alene er af stor politisk interesse, men også af betydning for danske erhvervsinteresser. Vi benytter de muligheder, vi har til at skaffe den bedst mulige information til bedømmelse af situationen gennem vore repræsentationer i området, ved samarbejde i FN og EF og gennem personlige kontakter. Dette spørgsmål var således et af emnerne ved en samtale, jeg i lørdags havde med Indonesiens udenrigsminister, dr. Malik, som var i København på gennemrejse.

Vedrørende Danmarks holdning vil jeg gerne fremhæve, at ved gentagne lejligheder har såvel denne som tidligere regeringer alene eller sammen med andre nærtstående andre lande rettet indtrængende appeller til Parisaftalernes parter om nøje at overholde aftalerne i deres helhed, således at betingelserne kunne blive tilvejebragt for en politisk løsning i Vietnam. Dette er fortsat regeringens linje.

Regeringen føler sig ligeledes af udviklingen bekræftet i fastholdelsen af den i 1973 fastlagte anerkendelsespolitik, som har været fulgt med bred tilslutning fra folketinget. Det følger af denne politik, som hverken er udtryk for sympati eller antipati, men hviler på rent objektive kriterier, at regeringen ønsker at opretholde diplomatiske forbindelser med de regeringer, som måtte blive dannet i de krigsramte områder, og som effektivt udøver kontrol over de områder, de hævder at repræsentere. Indtil da vil regeringen videreføre og udbyde de kontakter — både de officielle og mere uofficielle — som vi hele tiden har haft med alle stridens parter.

Det væsentligste, vi fra dansk side kan gøre i den aktuelle fase, er formentlig at yde

det størst mulige og mest effektive bidrag til lindring af den nød, der er påført befolkningen i Vietnam og Cambodia. Regeringens ønske herom kom til udtryk i min redegørelse i tinget den 18. marts. Vor bistand til Vietnam er baseret på ønsket om, at den bør komme befolkningerne snarere end regeringerne til gode, og at den derfor bør fordeles til alle tre områder.

Regeringen har som bekendt for nylig fået finansudvalgets tilslutning til, at der ydes et dansk bidrag på 12 mill. kr. som ekstraordinær humanitær bistand til Vietnam og Cambodia, fordelt med 10 mill. kr. gennem Dansk Røde Kors og 2 mill. kr. gennem Folkekirkens Nødhjælp. Beløbene vil blive anvendt til indkøb og transport af livsvigtige forsyninger omfattende levnedsmidler, medicin og tøj og til etablering af midlertidige lejre og hjælpecentre for de hjemløse. Hjælpen koncentrerer sig om fordrevne befolkningsgrupper i samtlige områder af Vietnam og Cambodia samt i et vist omfang til cambodianske flygtninge i Thailand. Bistanden vil blive gennemført på basis af officielle appeller fra de respektive parter regeringer og nationale Røde Kors-selskaber, herunder PRG, i forståelse og samarbejde med dem.

Yderligere har regeringen til Landsorganisationen Red Barnets humanitære hjælpearbejde i Sydvietnam ydet et mindre beløb af den særlige bevilling til ekstraordinær indsats i katastrofesituationer.

I anledning af den med støtte fra FNs generalsekretær udsendte fællesappel fra flygtningehøjkommissæren og generaldirektøren for UNICEF om støtte til øget humanitært hjælpearbejde i Indokina har regeringen endvidere den 10. april i år besluttet at anmode finansudvalget om tilslutning til at yde et bidrag på i alt 3 mill. kr. til ekstraordinære nødhjælpsoperationer i Vietnam og Cambodia.

Regeringens hurtige imødekommelse af de fremkomne anmodninger om humanitær bistand til Indokina må ses som et ønske om i videst muligt omfang at komme den nødstedte befolkning til hjælp.

Regeringen vil også på det humanitære område fortsat nøje følge udviklingen i Indokina og støtte bestræbelser for, at de nødstedte befolkningsgrupper i området snarest

[Udenrigsministeren.]

muligt kan vende tilbage til en normal tilværelse.

Den beslutning, som et flertal i finansudvalget traf i går om at gå imod et lån på 150 mill. kr. til genopbygning i Nordvietnam, må beklages. Beslutningen er udtryk for en politisering af et langsigtet humanitært genopbygningsprogram og rører derfor ved et meget væsentligt princip for dansk bistandsydelse. Afgørelsen bryder yderligere med det princip, at vor bistand til Vietnams folk skulle komme alle, der har hjælp behov, til gode, uanset om de lever i den ene, den anden eller den tredje krigsførende parts område.

Udviklingen i området går, som vi alle ved, meget hurtigt. Jeg er opmærksom på, at situationen kan se meget anderledes ud på fredag i næste uge, når debatten om denne redegørelse efter den foreløbige plan skal finde sted. Såfremt der sker væsentlige ændringer i forhold til den redegørelse, jeg her har afgivet, vil jeg inden debatten underrette de udenrigspolitiske ordførere.

Med denne korte redegørelse, som alene omfatter en gennemgang og en vurdering af begivenhedsforløbet i Indokina, har jeg tilstræbt at fremlægge en række kendsgerninger og gengive synspunkter, som de er kommet til udtryk fra forskellig side. Intet andet internationalt spørgsmål har vel i nyere tid i samme grad som Vietnam kaldt på følelser og fremkaldt hårde politiske meningsbrydninger verden over. Alligevel — eller måske netop derfor — har jeg ment det rigtigt at søge at give folketinget et så nøjternt grundlag som muligt for en debat om Vietnam i denne afgørende fase af udviklingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Redegørelse af ministeren for offentlige arbejder.

(Redegørelse nr. III).

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Spørgsmålet om anlæg af én eller flere faste forbindelser over Øresund har været genstand for undersøgelser og forhandling mellem svenske og danske myndigheder i en meget lang årrække. For en halv snes år si-

den kom endvidere spørgsmålet om at flytte Københavns lufthavn fra Kastrup til Salt-holm for alvor ind i billedet. Selv om luft-havnsspørgsmålet i første række må erken-des at være et dansk anliggende, har det på den anden side været klart, at det ikke kunne løses uden i samarbejde med Sverige, dels på grund af luftrumsproblemet, dels på grund af den åbenbare sammenhæng med en KM-forbindelse.

Denne samhörighed erkendte den daværende socialdemokratiske regering i 1973, da den indledte de afgørende forhandlinger med Sverige om de to overenskomster om faste forbindelser og lufttrafiktjeneste m. m. i anledning af Saltholmlufthavnen, idet regeringen samtidig i dette ting forelagde et forslag til lov om anlæg af lufthavn på Salt-holm. Forløbet af regeringsforhandlingerne var meget nøje afstemt med folketingets sideløbende behandling af lufthavnssagen. Først efter at folketinget gennem en mundtlig redegørelse fra den daværende minister for offentlige arbejder, hr. Kampmann, var blevet fyldigt orienteret om overenskomst-udkastene, og efter at disse i deres fulde ordlyd var blevet præsenteret for folketin-gets udvalg om offentlige arbejder, blev overenskomsterne underskrevet den 8. juni 1973 — to dage efter, at folketinget havde vedtaget loven om Saltholmlufthavnen med en betydelig majoritet. Jeg kan således fastslå, at da disse to overenskomster blev ind-gået, havde såvel den daværende danske regering som den svenske al god grund til at tro, at der i det danske folketing ville være et solidt flertal for den endelige godkendelse af aftalerne.

Den svenske riksdag godkendte, som det vil huskes, for sit vedkommende aftalerne med Danmark i december 1973 med stor majoritet.

Hos os har skiftende regeringer gentagne gange på tilsvarende måde forelagt aftalerne til folketingets godkendelse. Som følge af de sidste to års politiske udvikling her i landet er det imidlertid indtil nu ikke lykkedes.

I forbindelse med afstemningerne her i tinget om ændringsforslag til finanslovfor-slaget for 1975-76 blev der ved afstemnin-gen den 21. marts konstateret et flertal imod regeringens forslag om bevilling af de nødvendige midler til videreføring af forun-dersøgelser- og projekteringsarbejderne for